

220
DESEMBRE
2019

EL MÓN EL 2020: Deu temes que marcaran l'agenda global

Text finalitzat el 16 de desembre de 2019. Aquesta Nota Internacional és el resultat d'una reflexió col·lectiva per part de l'equip d'investigació del CIDOB en col·laboració amb EsadeGeo. Coordinada i editada per Eduard Soler i Lecha, s'ha beneficiat de les contribucions de Hannah Abdullah, Anna Ayuso, Jordi Bacaria, Ana Ballesteros, Pol Bargués, Moussa Bourekba, Carmen Claudín, Carme Colomina, Anna Estrada, Francesc Fàbregues, Oriol Farrés, Agustí Fernández de Losada, Blanca Garcés, Eva Garcia, Francis Ghilès, Sean Golden, Rafael Martínez, Óscar Mateos, Sergio Maydeu, Pol Morillas, Diego Muro, Yolanda Onghena, Francesco Pasetti, Enrique Rueda, Olatz Ribera, Jordi Quero, Héctor Sánchez, Ángel Saz, Cristina Serrano, Marie Vandendriessche y Lorenzo Vidal.

El 2020 dibuixa un món *desorientat* per la manca de referents sòlids, *desincronitzat* globalment i socialment, i *desigual*, dins de cadascuna de les societats i entre països. Deu temes marcaran l'agenda global:

Protestes i respostes. Hi haurà reaccions de signe oposat a l'esclat de conflictivitat política i social.

La politització del clima. El populisme de dretes intentarà explotar les pors dels perdedors de la lluita contra el canvi climàtic.

L'ONU als 75: jubilació o reinvençió. Aniversari en ple qüestionament del multilateralisme.

Una economia sense nord. Més veus heterodoxes i més pressió en la fiscalitat digital.

La tecnologia com a nova frontera del poder. Hi haurà tensions entre països, entre estats i corporacions, i entre activistes digitals i forces repressives.

Xina: obligats a triar? L'empoderament de la Xina divideix, crea noves dependències a l'Amèrica Llatina i accentua la competició entre països de la UE.

Eleccions als Estats Units. Trump utilitzarà l'agenda exterior per consolidar una imatge de lideratge fort i guanyar suport.

Una Europa geopolítica: alguna cosa més que un lema? La nova Comissió necessitarà recursos i aliats si vol projectar-se al món com el poder regulador que és.

Afrooptimisme i afrorealisme. Àfrica generarà una competició geopolítica a escala global.

Mediterrani: cooperació i conflicte. 25 aniversari del llançament del *Procés de Barcelona* en un context d'hostilitat.

Comença un nou any i també una nova dècada. 2020 ens convidarà a pensar no solament en els reptes immediats sinó també en aquells que es plantegen a mitjà i llarg termini. Deixem enrere un 2019 amb protestes ciutadanes als carrers de mig món, sense que hagi esclatat encara la crisi econòmica que tants deien que era imminent, amb noves mostres de l'erràtica política exterior de Donald Trump al front de la que segueix sent la principal potència global i amb un nivell de conscienciació cada vegada més gran sobre l'emergència climàtica i la bretxa de gènere.

Com serà el món el 2020? Quins grans reptes marcaran la dècada que ara comença? Aquestes qüestions es poden resumir en tres paraules: *desorientació*, *desigualtat* i *desincronització*. Ens trobem davant d'un món *desorientat* per la manca de referents sòlids: fallen o es qüestionen unes institucions que sovint es mostren incapaces de canalitzar les frustracions d'àmplies capes de la població, d'alleujar les seves pors i d'apuntalar les seves esperances. I aquesta desorientació provoca perplexitat, o el que és el mateix, la incapacitat de prendre decisions a temps.

També és un món *desigual* en més d'un sentit: parlem de la desigualtat entre països i, sobretot, dins de cadas-

Una de les conseqüències no desitjades d'aquest cicle de protestes serà l'afany d'ordre en sectors no mobilitzats de la població, singularment quan les protestes hagin pres un caire violent.

cuna de les societats, entre els pocs que tenen molt i els molts que tenen poc; de la desigualtat de gènere, àmbit en què els nivells de conscienciació i mobilització són cada vegada més grans tot i que els avenços siguin massa lents i s'aturin per l'auge de forces polítiques o socials regressives. La desigualtat és també territorial, bé sigui dins d'una mateixa ciutat, o entre aquelles zones d'un país ben connectades i les que han quedat en l'oblit. La cinquena desigualtat és la generacional, no solament material sinó també d'expectatives.

Fruit d'aquestes desigualtats, però també de l'acceleració dels canvis tecnològics, tindrem un món *desincronitzat*. En altres paraules, que avança a ritmes molt diferents. Existeix desincronització global i desincronització social. Fins i tot es podria parlar d'un nou tipus de desigualtat entre els qui es troben preparats per a l'acceleració i aquells que temen quedar-ne despenjats i se senten aterrits davant l'absència d'una xarxa de seguretat que els esmorteixi el cop.

Com cada any, aquest exercici posa el focus en deu temes de l'agenda global, que arriba especialment carre-

gada, bé sigui per motius de calendari —les eleccions als Estats Units són l'exemple més clar— o bé pels indicis que les forces de canvi seran més poderoses o més visibles aquest any.

Protestes i respostes

La segona meitat del 2019 ha estat especialment intensa pel que fa a protestes ciutadanes: des dels armlles grogues francesos a les mobilitzacions a Hong Kong, passant pel moviment independentista a Catalunya, les persistents marxés pacífiques a Algèria, els moviments antisectaris a l'Iraq o el Líban, els partidaris i els detractors del Brexit o les protestes antigovernamentals a Guinea i a Zimbàbue. Encara que ens enfrontem a un fenomen d'abast global, és a l'Amèrica Llatina on el cicle de protestes ha adquirit més força, amb mobilitzacions a Veneçuela, Nicaragua, l'Equador, Xile, Bolívia i Colòmbia, últim país a sumar-s'hi.

El 2020 seguirem debatent sobre com de diferents són aquestes protestes entre si però també sobre alguns elements que comparteixen. En clau diferencial, veiem que, en alguns casos, els mobilitzats fan una esmena a la totalitat al sistema i al poder establert que el dirigeix, mentre que en d'altres les protestes són reflex de divisions socials o territorials preexistents. Entre els elements comuns, trobem processos d'emuulació i aprenentatge que s'intensificaran l'any 2020. També són compartides la frustració i la ràbia així com la incapacitat de les institucions —democràtiques o no— de canalitzar-les o, fins i tot, de valorar-les justament abans de prendre decisions que desencadenen la còlera social. Aquí no només estan fallant les institucions governamentals sinó també les forces d'oposició política en allò que és un clar problema de representativitat. I el tercer és un factor generacional: per als nascuts amb el canvi de segle, aquestes protestes tenen un valor formatiu i poden marcar el seu compromís polític i social.

I després de les protestes, què? Aquest serà el gran tema del 2020. L'esclat de conflictivitat política i social ha posat les institucions contra les cordes i generarà reaccions de signe oposat. Aquells estats que se sentin més forts, posaran en marxa mecanismes d'acomodació i intentaran aprofitar el factor cansament dels mateixos manifestants i de la societat en el seu conjunt. En canvi, si els estats se senten febles i hi ha una forta fragmentació social, augmentarà el risc de violència. Una de les conseqüències no desitjades d'aquest cicle de protestes serà l'afany d'ordre en sectors no mobilitzats de la població, singularment quan les protestes hagin pres un caire violent.

En matèria repressiva també es produeixen processos d'aprenentatge i veurem un empoderament de les forces de seguretat, actuant d'una manera cada vegada més desacomplexada. Això reforçarà les tendències de militarització i securitització preexistents, especialment en alguns països llatinoamericans i del món àrab.

Al costat d'aquestes protestes, localitzades però simultànies, durant el 2020 continuarà prenent força un altre tipus de mobilitzacions de naturalesa transnacional i que s'articulen a l'entorn del feminisme i de l'emergència climàtica. Aquestes protestes també tenen un fort component generacional i destaquen per la seva voluntat propositiva. Més que desafiar les institucions, el que fan és pressionar-les per a què responguin.

La politització del clima

Un dels rostres de l'any 2019 és el de Greta Thunberg, representant per excel·lència de la generació Z (els nascuts a partir del 1997) i de la mobilització social per intentar aturar l'escalfament global. I és que al 2019, la retòrica i els moviments socials han començat a reflectir la urgència que els científics porten temps assenyalant. Un exemple clar d'aquest procés de penetració del debat és que, segons l'opinió de l'*Oxford English Dictionary*, l'expressió de l'any 2019 és *emergència climàtica*. La jove activista sueca seguirà donant titulars el 2020 però el veritable èxit d'aquest moviment serà la seva despersonalització i, sobretot, la seva capacitat de sacsejar consciències, canviar hàbits i augmentar la pressió social sobre companyies i governs. Segon l'últim informe del Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient no hi ha cap dubte: és imprescindible que el 2020 s'acceleri l'acció contra el canvi climàtic. Durant els propers deu anys es decidirà la salut mediambiental del planeta en funció de si es modera o s'accelera l'escalfament global.

El 2020 entra en funcionament l'Acord de París, el qual, al seu article 2, fixava com a objectiu mantenir l'augment de la temperatura mitjana mundial molt per sota dels 2 °C respecte als nivells preindustrials, i prosseguir els esforços per limitar aquest augment de la temperatura a 1,5 °C. Durant aquest any, tots els estats —menys els EUA, l'únic país del món que està en procés d'abandonar l'acord— hauran de lliurar els seus nous plans nacionals voluntaris per assolir l'objectiu col·lectiu. Juntament amb la retirada nord-americana, l'altre paquet de decisions nacionals de més gran transcendència vindrà de la Xina, el major emissor

de gasos d'efecte hivernacle del món, que anuncia la posada en funcionament de noves centrals de carbó. L'Acord de París es basa en mecanismes de transparència, i això hauria de facilitar que s'exerceixi pressió social sobre els estats que incompleixen els seus compromisos o sobre aquells que lliuren plans amb un nivell d'ambició deficient. La naturalesa de l'acord afavoreix, en principi, una politització més elevada, encara que no sempre es manifesti en una mateixa direcció ni amb el mateix to.

Ara com ara, per exemple, els moviments socials que demanen una acció més decidida per al canvi climàtic són molt més forts a entorns urbans que rurals i encara són molt febles a la major part de països en vies de desenvolupament tot i ser els qui pateixen els seus efectes d'una manera més extrema. D'altra banda, el pacifisme dels *#FridaysForFuture* (FFF) compartirà protagonisme amb expressions més radicals com les de l'*Extinction Rebellion* (XR). Mentre que moviments climàtics marcaran agendes socials i polítiques i, en alguns casos, el fet mediambiental pot esdevenir un espai de contestació a règims autoritaris, també veurem la reacció oposada: forces que abracen el negacionisme climàtic o que menyspreen la urgència del repte com una preocupació de rics urbanites globa-

Mentre que moviments climàtics marcaran agendes socials i polítiques, també veurem la reacció oposada: forces que abracen el negacionisme climàtic o que menyspreen la urgència del repte com una preocupació de rics urbanites globalistes.

listes. Aquesta evolució és especialment visible en els moviments populistes de dretes a banda i banda de l'Atlàntic, que alternen el discurs antiimmigració amb la negació de l'escalfament global o la crítica a les mesures per fer-hi front.

La lluita contra el canvi climàtic generarà guanyadors, perdedors i costos de transició. És aquí on el populisme de dretes intentarà explotar les pors d'una part de la població o de determinats territoris que encara depenen d'activitats productives altament contaminants. Per aquesta raó, iniciatives com l'*European Green Deal* —l'objectiu de la UE d'aconseguir la neutralitat climàtica per al 2050—, o les discussions sobre la fiscalitat ambiental es juguen l'èxit no solament pel que fa a la seva ambició i capacitat per dur-los a terme, sinó també en la mesura que aconseguixin tranquil·litzar les pors d'aquells que se sentin perdedors d'aquesta nova realitat. Al costat d'aquesta dinàmica també veurem canvis en el comportament empresarial: la indústria, especialment a Europa, invertirà cada vegada més en tecnologies de descarbonització, però també hi haurà empre-

ses que optaran per retardar els seus plans d'inversió a l'espera de comprovar la profunditat de la transformació dels hàbits de consum, de la implantació de noves tecnologies o del marc regulador. A una escala micro, passa el mateix entre els ciutadans. En aquest punt hi ha tres sectors especialment sensibles: l'automoció, els plàstics i l'alimentació. No obstant això, si el 2020 els *Black Friday* continuen batent rècords de consum, i el trànsit aeri no fa més que augmentar, caldrà preguntar-se per què hi ha tanta distància entre el discurs dominant i les accions quotidianes.

Segons l'ONU, l'any 2020 més de 168 milions de persones necessitaran ajut humanitari a tot el món, la xifra més alta en dècades, i la previsió és que segueixi augmentant considerablement els propers anys.

L'ONU als 75: jubilació o reinvençió

El 2020 es commemoraran els setanta-cinc anys de l'entrada en vigor de la Carta de les Nacions Unides, signada a San Francisco el 1945. Un aniversari assenyalat que coincideix, però, amb un moment de qüestionament del multilateralisme i d'allò que s'ha anomenat *ordre global liberal*, fins i tot per part dels que van contribuir a edificar-lo. Al juny del 2019 l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides (ONU) va aprovar la resolució 73/299 en què determinava el 75è aniversari com un moment de reflexió, i es fixava el 21 de setembre del 2020 per organitzar una reunió d'alt nivell amb la participació de caps d'estat i de govern. Per a aquesta commemoració s'ha escollit un lema ben explícit: «El futur que volem, les Nacions Unides que necessitem: reafirmació del nostre compromís col·lectiu amb el multilateralisme.» En general, el 2020 serà un any en què no solament es discutirà sobre el futur de l'ONU, sinó també sobre el d'altres marcs multilaterals com l'Organització Mundial de Comerç (OMC), amb la crisi oberta amb la renovació del Tribunal de Resolució de Disputes —el seu mecanisme de resolució de diferències comercials—, o sobre el G20, la presidència rotatòria del qual recaurà en l'Aràbia Saudita, fet que en si mateix generarà controvèrsia. Però si ens centrem en les Nacions Unides, hem de diferenciar entre l'ONU com a mecanisme de governança global i l'ONU com a generador d'agendes de treball col·lectiu. En el primer punt les disfuncions són més visibles i el risc d'obsolescència és més elevat, tal com mostra la reforma ben necessària del Consell de Seguretat. D'altra banda, la seva composició actual no reflecteix la nova distribució de poder mundial. Hi ha consens sobre la necessitat d'actualitzar-la, però no sobre com fer-ho, en gran

manera perquè aquells que tenen la clau de la reforma són els que més perdrien si es produís un canvi. Mentre s'espera que algú descobreixi una fórmula màgica que aconseguixi convèncer els membres permanents, les reunions del Consell acaben sent més un escenari on els principals actors globals refermen el seu poder a través del dret de veto, que un espai on articular respostes de seguretat col·lectiva.

Aquesta situació coincideix amb un problema agut de finançament, amb contribucions que no arriben o arriben tard. Antonio Guterres, secretari general de les Nacions Unides, va enviar una carta als membres de l'organització a principis del 2019 alertant que els estats devien 2.000 milions de dòlars només en matèria de manteniment de la pau. D'aquest deute, un terç corresponia als Estats Units. No obstant això, a mesura que l'any avançava, la situació no feia altra cosa que empitjorar, amb seixanta-quatre estats que se-

guien sense fer front a les seves quotes i exposant l'organització a la pitjor crisi de liquiditat en una dècada. Tot i que des de la Secretaria General s'intentarà aprofitar el simbolisme del 75è aniversari per redreçar aquesta situació, la manca de compromís no és una d'aquelles coses que se solucioni amb una commemoració. A més, aquesta crisi de recursos és doblement preocupant perquè les emergències a les quals les Nacions Unides i les seves agències especialitzades han de fer front són cada vegada més agudes i també més recurrents. Segons l'ONU, l'any 2020 més de 168 milions de persones necessitaran ajut humanitari a tot el món, la xifra més alta en dècades, i la previsió és que segueixi augmentant considerablement els propers anys. Pel 2020 la prioritat humanitària estarà centrada al Iemen, el Sudan del Sud, Síria, Veneçuela i, en menor escala, a l'Afganistan, Burundi, Haití, el Sudan, l'Iraq i la República Centreafricana. Així mateix, l'atenció a la infància esdevé, de nou, una prioritat per a les agències de les Nacions Unides, ja que caldrà atendre més de 59 milions d'infants en més de seixanta països de tot el món, tot triplicant les necessitats de finançament de fa una dècada.

La situació d'impotència contrasta amb l'efecte mobilitzador de les agendes internacionals, amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) o Agenda 2030 com a focus de referència. Comença, doncs, una dècada decisiva i s'intensificarà la discussió sobre què s'ha aconseguit durant els cinc anys anteriors i sobre tot el que queda per fer. S'ha dit dels ODS que són un procés molt més inclusiu que els precedents Objectius del Mil·lenni i, sens dubte, hi ha més apropiació per part d'administracions públiques a tots els nivells i també de la societat civil. El repte és traduir aquest dinamisme en forma de compliment dels objectius a través de mesures efectives. Altrament, els ODS correran el risc de

quedar només com una marca, un logotip, una imatge, i les iniciatives futures es veuran compromeses. El mateix podríem dir de la resta d'agendes com la climàtica, la urbana o la de la dona, la pau i la seguretat. Aquesta última també adquirirà protagonisme en tant que la resolució 1325 compleix vint anys i s'espera que hi hagi un impuls per a l'adopció de plans d'acció nacionals.

Una economia sense nord

Vam començar el 2019 amb una aguda sensació de risc econòmic i la constatació que hi havia molts possibles desencadenants: l'enfrontament comercial entre els Estats Units i la Xina, la desacceleració econòmica a Europa i especialment a la locomotora alemanya, el Brexit, el deute italià o els dubtes sobre les economies emergents. Cap d'aquestes inquietuds ha desaparegut en començar l'any 2020. Un altre dels temes recurrents al 2019, que seguirà en boca de tots, és el debat sobre si s'han extret les lliçons necessàries de la crisi anterior i si hi ha eines suficients per afrontar un nou crac financer o de creixement. A aquestes preocupacions cal sumar-ne d'altres de més llarg recorregut sobre el futur del capitalisme, sobre l'impacte de la digitalització i l'automatització en l'àmbit laboral i fiscal i sobre l'augment de tot tipus de desigualtats i les dinàmiques de precarització social, especialment en economies desenvolupades. En aquest àmbit, la justícia tindrà un paper protagonista. Així, les sentències que es dictin al llarg del 2020 a Europa, a l'Amèrica Llatina i als Estats Units sobre el fenomen dels *riders*, per exemple, ajudaran a plantejar-se col·lectivament la sostenibilitat del model i les seves implicacions en clau de desigualtat i de dignitat dels treballadors.

A tot aquest cúmul d'incerteses cal sumar-ne una altra: després d'una dècada reduint tipus d'interès i aplicant mesures d'austeritat pressupostària —a Europa però també en països en vies de desenvolupament— l'economia no remunta o no ho fa a un ritme suficient. Si les receptes de l'economia ortodoxa no produeixen els resultats esperats això pot donar peu a tres tipus de reacció. Primera, augment el sentiment de desorientació ja que es planteja l'obsolescència de les receptes que tenim per fer front a aquest tipus de crisi. Segona, davant el qüestionament dels plantejaments ortodoxos, visions més heterodoxes, especialment en matèria de política monetària, guanyen presència i fins i tot adeptes. La crítica a l'ortodòxia també es trasllada al món empresarial, amb un corrent que creu que aconseguir més beneficis no pot ser l'únic objectiu sinó que aquest s'ha d'acompanyar d'una major responsabilitat social, mediambiental i també d'inversió respecte als treballadors. I, finalment, la tercera tindrà a veure amb el

debat de si el que falla són els indicadors de mesurament, revitalitzant així la discussió sobre el model de creixement i la necessitat d'incorporar altres criteris a l'hora de, per exemple, dissenyar pressupostos. Nova Zelanda ha estat pionera a fer-ho l'any 2019.

En parlar de model de creixement, Europa haurà de mirar cap enrere. En el moment àlgid de l'última crisi, la UE va adoptar l'Estratègia 2020 amb la idea de promoure un creixement intel·ligent, sostenible i integrador. Es van fixar tot un seguit d'objectius com ara invertir un 3% del PIB en R+D, o reduir en 20 milions el

Després d'una dècada reduint tipus d'interès i aplicant mesures d'austeritat pressupostària —a Europa però també en països en vies de desenvolupament— l'economia no remunta o no ho fa a un ritme suficient.

nombre de persones que viuen per sota de llindar de la pobresa o en risc d'exclusió social, per posar-ne només dos exemples. També es van aprovar un conjunt d'iniciatives emblemàtiques en matèria de joventut, agenda digital o política industrial. Ha arribat l'hora de veure què s'ha aconseguit i, sobretot, què és el que no s'ha assolit i per què. Serà, a més, el moment d'articular una estratègia de cara al 2030 que molt probablement posi el focus en els temes de sostenibilitat.

És precisament en la intersecció entre desigualtat, disrupció tecnològica i model de creixement on irromp un dels temes més destacats del 2020 i també de la dècada que ara comença: la fiscalitat. Un dels punts de confrontació del 2019 ha estat l'anomenada *taxa Google*. Malgrat que al G-7 de Biarritz es va acordar avançar en el disseny d'una taxa global perquè les companyies digitals tributin allà on han generat els beneficis, l'any va acabar amb noves amenaces aranzelàries per part dels Estats Units contra els països de la UE que pretinguin gravar els serveis digitals de les grans plataformes nord-americanes. Els canvis d'hàbits de consum —per exemple, la compra en línia o la subscripció a plataformes de continguts digitals— ha amplificat la importància del fenomen per a la salut fiscal de les economies desenvolupades. L'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) és l'encarregada de preparar els treballs tècnics a aquest respecte i al llarg del 2020 constatarem si s'han produït avenços en aquest camp o no.

La tecnologia com a nova frontera del poder

2020 serà l'any del 5G i dona pas a la dècada en què veurem grans avenços en matèria d'intel·ligència artificial i computació quàntica, novetats que poden alterar radicalment el sistema econòmic, les polítiques de seguretat

tat i les relacions de poder. La innovació sempre genera expectació, però també desconcert, especialment entre els que senten que estan entre els possibles perdedors d'aquesta revolució. La freqüència amb què parlem de *nacionalisme digital*, *sobirania digital* o *hegemonia tecnològica* n'és un bon indicador. Veiem com es recuperen conceptes i visions geopolítiques clàssiques encara que adaptades a una competició que no se centra tant en la disputa pel territori sinó pels espais virtuals. Durant aquest any, però també més enllà, es faran encara més visibles tres tipus de tensions: entre estats, entre estats i corporacions i entre activistes digitals i forces repressives.

El 2020, un dels principals camps de batalla serà l'extensió de la tecnologia 5G, un àmbit on la Xina porta la davant.

En clau de competència entre estats, la principal tensió seguirà trobant-se entre la Xina i els Estats Units, on, a escala empresarial, el que veiem és la consolidació d'una mena de G2 tecnològic i el ressorgiment de vells reflexos de la Guerra Freda. El 2020, un dels principals camps de batalla serà l'extensió de la tecnologia 5G, un àmbit on la Xina porta la davant. En aquest sentit, els EUA lideren aquells països que ho aprecien com una amenaça de seguretat. Aquesta bipolaritat tecnològica crearà noves dependències i esferes d'influència. Però també provocarà reaccions entre aquells que s'estan quedant enrere i encara confien a recuperar posicions, potser aliant-se entre si. El recent acostament de la UE amb el Japó en matèria de connectivitat es mou en aquesta direcció. Així mateix, l'Índia també intentarà fer-se un lloc, especialment en matèria de computació quàntica. Per intentar reduir tensions, el més desitjable seria pensar algun tipus d'iniciativa multilateral que repliqués, en l'àmbit tecnològic, el que s'ha fet en matèria de comerç, de desarmament o de lluita contra el canvi climàtic. Potser la idea d'un règim tecnològic global acabi prenent cos en algun moment d'aquesta dècada, però durant el 2020 continuarà prevalent la unilateralitat i la competició.

És ja un lloc comú dir que les dades són una mena de nou petroli ja que es tracta del recurs més valuós, hi ha competència per accedir-hi i qui en pot acaparar més quantitat se situa en posició de força sobre la resta de peces del sistema. Doncs bé, en aquest cas no solen ser els estats els que disposen del recurs, alimentat amb les dades de la seva ciutadania, sinó grans imperis digitals que acaben coneixent les poblacions millor que els seus governs i que han desenvolupat una extraordinària habilitat per escapar al seu control, exceptuant el cas de la Xina. El 2020 s'anirà refermant el «capitalisme de vigilància» com a model de negoci d'extracció, comercialització i predicció a partir de dades i conductes privades.

Un dels grans reptes d'aquest inici de dècada és precisament l'empoderament digital: com pot el ciutadà recuperar el control sobre la informació que ha generat i com imaginar un model alternatiu per a una economia de dades que redueixi l'actual asimetria entre la informació que les grans plataformes tenen dels seus usuaris i la manca de transparència sobre els seus algorismes i els models de negoci amb què aquestes dades es processen i s'exploten. Per això, en el marc del debat sobre la sobirania digital, són cada vegada més les veus que insisteixen que són els ciutadans i no els governs els que han de poder exercir la seva «sobirania digital».

A aquest fet s'afegeix la preocupació de molts governs sobre la capacitat desestabilitzadora de la desinformació, accelerada per uns canvis tecnològics que avancen a molta més velo-

citad que qualsevol intent de regular-los. En un any electoral als Estats Units, tot allò que tingui a veure amb *fake news* i desinformació política guanyarà rellevància. Així mateix, la transformació digital és una de les prioritats de la nova Comissió Europea d'Ursula von der Leyen que, a finals del 2020, preveu presentar la Llei de serveis digitals (*Digital Service Act*, o DSA, per la seva sigla anglesa). Es tracta d'un nou marc europeu que pretén legislar i regular el contingut il·legal, la desinformació i la transparència publicitària a Internet. La Comissió està decidida a posar límits a aquesta era de l'autoregulació que han viscut els gegants tecnològics. El nou càrrec de Margrethe Vestager, responsable de la Competència i l'Agenda digital, que, a més ocupa una de les vicepresidències executives, és un senyal de la prioritat atorgada a aquest tema. No obstant això, els titans de Silicon Valley han començat ja una batalla legal i d'influències que pot convertir la DSA en la nova línia de confrontació de la política tecnològica europea enfront de les grans plataformes globals.

La tecnologia també és la nova frontera de l'activisme i, és clar, de la repressió. Discutirem acaloradament sobre els dilemes ètics que plantegen noves aplicacions de la intel·ligència artificial i també com els algorismes, els mecanismes de vigilància i les tecnologies de reconeixement poden perpetuar o accentuar les desigualtats de gènere o la discriminació racial. Mentre que aquesta acceleració tecnològica provoca perplexitat entre amplis sectors de la població, també augmenta l'interès per dominar-la. Les distòpies continuaran guanyant espai en el consum literari i audiovisual, i és precisament la consciència dels perills que planen en l'horitzó el que pot generar una reacció d'autodefensa en els sectors més mobilitzats o informats de la societat, però també entre alguns governs que segueixen considerant que la privacitat o la llibertat han de ser protegides.

Xina: obligats a triar?

La reemergència de la Xina com a potència global genera divisió entre els que perceben aquest fet com un risc i els que ho veuen com una oportunitat. Entre els primers creix la preocupació per la pèrdua de poder relatiu o per les noves dependències i vassallatges. Entre els segons, resulta atractiu diversificar relacions amb potències globals, i molts veuen Beijing com un soci fiable, un inversor compromès, un aliat estratègic o, fins i tot, la seva única opció. Aquestes diferències es plantegen entre països però també al seu interior, on les relacions amb la Xina entren de ple en el debat públic.

Temes que han marcat els últims mesos del 2019, com les protestes a Hong Kong o la repressió dels uigurs, seguiran tenint un paper destacat a l'agenda internacional el 2020. Hi haurà silencis vergonyants com el de la immensa majoria dels països islàmics sobre la fustigació envers la minoria musulmana a la regió de Xinjiang, o les tímides expressions de preocupació de moltes democràcies occidentals en relació amb Hong Kong.

En aquells espais on la Xina ha guanyat més pes s'intensificarà el debat sobre les noves dependències en matèria de deute, d'ajut al desenvolupament o d'exportació. Fins ara, l'Àfrica era el cas més visible, però l'Amèrica Llatina ha entrat amb força en aquesta dinàmica. El context de polarització política —de Veneçuela a Bolívia, passant pel Brasil o Nicaragua— i de crisi econòmica —fonamentalment per la baixada dels preus de les *commodities*— farà que augmenti la fractura política i social a l'hora d'abordar les relacions amb Beijing.

L'altre espai on es comencen a veure divisions sobre què significa l'empoderament de la Xina i com relacionar-s'hi és la Unió Europea. A les institucions i a les capitals d'alguns estats —especialment a Berlín i París— comença a qualificar-se la Xina com un rival sistèmic. En canvi, altres països més petits —de Portugal a Grècia, passant per bona part dels països del centre i de l'est d'Europa— però també Itàlia veuen la Xina com un soci interessant, un tenidor de deute sobirà i un inversor clau, especialment en relació amb el megaprojecte d'infraestructures de la Belt and Road Initiative (BRI).

Un altre punt d'atenció serà la voluntat i la capacitat de la resta de potències asiàtiques per articular contrapesos a l'ascens de la Xina. L'aproximació entre l'Índia i el Japó és central, com també ho és la construcció d'un nou imaginari geopolític que canviï el focus d'Àsia-Pacífic a l'Indo-Pacífic. Finalment, a l'Àsia hi haurà qui intentarà treure partit de la creixent rivalitat entre els Estats Units i la Xina. Tot i

que s'arribi a un miniacord entre les dues principals potències globals que permeti enterrar la destrucció de guerra comercial durant un temps, totes dues parts tindran la tendència a veure-ho com un fet efímer, com una mena de treva. Davant d'aquesta situació, altres economies emergents com el Vietnam, Indonèsia o les Filipines intentaran atreure inversions industrials d'aquells que volen reduir la seva exposició a la Xina o que temen patir represàlies dels Estats Units si es torna a la lògica de la confrontació.

La tecnologia també és la nova frontera de l'activisme i, és clar, de la repressió.

Eleccions als Estats Units

Els nord-americans elegiran el seu president el 3 de novembre. L'interès internacional no es limitarà exclusivament a la campanya electoral sinó que inclourà la nominació dels candidats dels dos partits principals. Abans que això, també generarà un gran interès el desenllaç del procés d'*impeachment* al president Trump, iniciat a finals del 2019. El comportament extravagant i les decisions erràtiques de la presidència Trump han modelat l'agenda internacional durant els últims tres anys i es mantindrà com un dels principals generadors d'incertesa i perplexitat global en el decurs del 2020.

Tot i que la campanya electoral (i la preelectoral) se centrarà en temes domèstics, per no dir personals, el vessant internacional no es trobarà absent del debat. D'una banda, perquè el procés de destitució arrenca de l'acusació que Trump va retenir gairebé 400 milions de dòlars en ajut militar aprovat pel Congrés per pressionar el nou president d'Ucraïna perquè iniciés una investigació sobre Joe Biden —un dels seus possibles rivals demòcrates el 2020— i el seu fill. Al factor *impeachment* cal afegir-hi altres elements. Per exemple, Trump s'ha vantat de revertir el llegat d'Obama en temes internacionals. L'acord nuclear amb l'Iran és el cas més clar però cal sumar-hi també la retirada de Síria o l'abandonament de l'Acord de París sobre el canvi climàtic. També s'ha presentat com un negociador agressiu i capaç d'aconseguir millors acords, amb la Xina com a principal focus d'atenció. La immigració, un tema a mig camí entre l'afer intern i l'internacional, tornarà a tenir un lloc destacat en aquestes eleccions.

A mesura que avanci l'any 2020, s'anirà intensificant la connexió entre les decisions en matèria de política exterior i el calendari electoral, fonamentalment en els temes en els quals Trump decideixi centrar-se per consolidar una determinada imatge de lideratge o per garantir-se el suport d'alguns col·lectius que puguin ser

clau per a la reelecció. En aquest sentit, podem esperar una posició més agressiva pel que fa a Veneçuela o Cuba, duresa a l'agenda migratòria (especialment cap a Mèxic), més mostres de suport a l'expansionisme israelià i una pau comercial amb la Xina que salvaguardi interessos agrícoles nord-americans. També caldrà posar atenció a l'Afganistan perquè, seguint l'estela de Síria, Trump es vol retirar al més aviat possible d'un país i una guerra que ja hauria costat a les arquitectures nord-americanes gairebé un bilió de dòlars. Els talibans ho saben i intentaran negociar des d'una posició de força.

El 2020 veurem si això de l'Europa geopolítica és alguna cosa més que un lema i si el discurs de Macron queda en alguna cosa més que una provocació.

Els principals actors internacionals estan escrutant aquestes posicions i intentaran treure profit de les necessitats electorals de l'actual inquilí de la Casa Blanca. La Xina interpreta que Trump prefereix concloure un acord abans de la seva cita amb les urnes, i Beijing ho utilitzarà com a basa per a la negociació. Rússia també trobarà nous espais d'oportunitat, oferint suport a aquells governs o territoris que són blanc dels atacs nord-americans i omplint els buits de poder i influència que els Estats Units deixin al seu pas.

Finalment, les eleccions nord-americanes donaran peu a dos altres temes més de discussió a escala internacional. El primer és què esperar d'un segon mandat Trump si, com tot sembla indicar, es confirma com a candidat republicà. La hipòtesi que l'exercici del poder actuaria com a factor moderador no s'ha vist confirmada o potser només en part. Encara que Trump ha evitat entrar en zones de risc excessiu i que la dimissió de John Bolton com a conseller de Seguretat Nacional el va allunyar de posicions més bel·licistes, no han canviat ni la seva imprevisibilitat ni la seva impulsivitat, així com la falta de contrapesos efectius. En un segon mandat, aquesta forma de fer política —tant interior com exterior— es pot accentuar i, per tant, augmentarien els riscos d'accident i de canvi bruscat de direcció, especialment en temes de seguretat. En matèria econòmica, només es posarà fre al proteccionisme i a la destrucció del sistema multilateral de comerç, si els Estats Units en pateixen les conseqüències, i més per la pressió interna que per convicció.

El segon tema de debat global vindrà donat pel perfil del seu oponent. És a dir, sobre si el candidat o la candidata demòcrata té o no agenda internacional i, en cas afirmatiu, quina n'és la direcció i si dins d'aquesta cercarà recompondre relacions amb els seus aliats. El més probable és que els Estats Units continuïn en el camí

de la polarització, i inevitablement això penetrarà en l'agenda exterior dels candidats a les eleccions i en la percepció del públic. Per tant, a mesura que s'acosti el 3 de novembre, discutirem cada vegada més sobre quins elements són estructurals en l'evolució de la posició dels Estats Units en el sistema internacional i quines depenen de qui ocupi la Casa Blanca.

Una Europa geopolítica: alguna cosa més que un lema?

Després d'un procés d'elecció més dilatat que en altres ocasions, la nova Comissió Europea —amb Ursula von der Leyen, com a presidenta, i Josep Borrell, com a vicepresident i alt representant de la Unió per a Assumptes Exteriors i Política de Seguretat—, va començar a caminar el desembre del 2019. Però serà al llarg del 2020 quan

podrem constatar si els nous lideratges imprimeixen un rumb diferent, si es modifiquen prioritats i si canvien les maneres de fer política. Alemanya assumirà la Presidència rotatòria de la UE durant la segona meitat del 2020 i, juntament amb la proximitat de les eleccions del 2021 al Bundestag, augmentarà la discussió sobre què ha representat Merkel per a la construcció europea i sobre el buit que pot deixar la seva marxa. Una de les promeses de von der Leyen és la d'adoptar una visió més geopolítica, sense arribar a aclarir què és el que implica. Això coincideix amb un seguit de declaracions, discursos i entrevistes del president francès, Emmanuel Macron, marcadament geopolítics i que intenten sacsejar el pensament i l'acció de la resta de col·legues europeus. El 2020 veurem si això de l'Europa geopolítica és alguna cosa més que un lema i si el discurs de Macron queda en alguna cosa més que una provocació.

El que és una realitat incontestable és que els principals veïns de la UE, Rússia i Turquia, sí que actuen en clau geopolítica i que les seves relacions amb la Unió formen part de l'equació. Precisament per això, el contrast és encara més gran si es tenen en compte algunes de les decisions preses a finals del 2019 com ara la negativa a obrir negociacions d'adhesió amb Macedònia del Nord i Albània, els viatges en solitari i sense coordinació prèvia de líders europeus a la Xina o la tímida resposta de la UE davant la intervenció turca al nord de Síria.

Per desenvolupar una visió geopolítica es necessiten recursos i aliats. Respecte al primer factor, el més probable és que la PESCO (Cooperació Estructurada Permanent en matèria de Defensa) continuï avançant però a un ritme o amb una ambició que deixarà insatisfets els països que voldrien anar més lluny. Més preocupant és la qüestió dels pressupostos. Les noves perspectives financeres segueixen sense acord i l'anomenat *instrument únic* —que ha de racionalitzar

i flexibilitzar l'acció exterior de la UE— no està des-
pertant grans expectatives de canvi. Quant als aliats,
s'imposarà la prudència amb els Estats Units fins que
passin les eleccions. Amb Turquia caldrà gestionar
la tensió ja que la UE ha intensificat una relació de
dependència o fins i tot de subordinació en matèria
migratòria. Pel que fa al Regne Unit post-Brexit, veu-
rem si se'l percep com un aliat fiable o com un veí
ressentit com succeeix amb Turquia.

Davant d'aquesta situació, el més temptador serà es-
forçar-se en els temes on la UE encara se sent forta
i respectada. Els casos més
clars són el canvi climàtic i
el comerç, ja que permeten
que la Unió es projecti com
un poder regulador. El 2020
veurem si s'utilitzen les ne-
gociacions comercials per
intentat incidir en qüestions
mediambientals, de comerç
just, respecte a les cadenes de
subministrament de mine-
rals i als drets laborals, amb un èmfasi destacat en
matèria de lluita contra l'explotació infantil, tal com
ha promès von der Leyen. Per tenir èxit en aquests
àmbits serà essencial establir aliances amb altres ac-
tors internacionals, treballar en àmbits multilaterals
com l'OMC i l'OCDE i, sobretot, assegurar-se que hi
hagi el major consens possible entre estats membres.
Un altre front regulatori que explorarà la Comissió és
el disseny d'un mecanisme d'ajust en frontera de les
emissions de carboni, amb l'objectiu doble de lluitar
contra el canvi climàtic dins la UE sense perdre com-
petitivitat, i d'incentivar així una indústria menys in-
tensiva en carboni fora de la Unió. Posar l'èmfasi en el
medi ambient també pot permetre que la UE desenvo-
lupi una visió geopolítica pròpia. D'una banda, la Unió
posarà cada vegada més el focus en els efectes geopolí-
tics de la transició energètica, a través d'iniciatives com
l'Aliança Europea de Bateries. De l'altra, la desertifica-
ció, l'augment del nivell del mar o la mala qualitat de
l'aigua potable o de l'aire poden no ser problemes de
seguretat nacional clàssica, però sí de *seguretat humana*,
una idea encunyada 25 anys enrere i que sembla una
mica oblidada. Si Europa vol ser geopolítica, aquesta
ha de ser una geopolítica humana.

A més del comerç i el medi ambient, l'altra gran priori-
tat serà el continent africà. En part perquè els líders eu-
ropeus i també els nous alts càrrecs porten temps anun-
ciant-ho. Però també per raons objectives (proximitat i
creixent pes de l'Àfrica en el sistema polític i econòmic
internacional), perquè aquells que plantegen la Xina
com a rival estratègic veuen en el continent africà un
espai en disputa, i també perquè l'any 2021 expira Co-
tonou i, per tant, al 2020 s'ha d'accelerar la negociació
d'un nou marc de relació amb els països del bloc ACP
(Àfrica-Carib-Pacífic).

Encara que a Europa hi ha un ampli consens que
l'Àfrica representa una prioritat, coexisteixen mane-
res molt diferents d'aproximar-se a la cooperació amb
el continent. Mentre que a les institucions i fins i tot
en alguns estats s'ha adoptat el discurs de l'Àfrica
com a espai generador d'oportunitats, per a d'altres
—especialment països veïns o amb forta presència de
moviments de dreta xenòfoba— preval un enfocament
securititzat i amb el control de fluxos migratoris com
a primer punt de l'agenda. Alguns països africans es
podran sentir temptats d'utilitzar la suposada por mi-
gratòria per negociar bilateralment i des d'una posició

**Els temps de l'afropessimisme ja han passat i, en la dècada
que ara comença, la discussió sobre l'Àfrica oscil·larà entre
els afrooptimistes, que descriuran el continent com un
pulmó de vitalitat, i els afrorealistes, que n'assenyalaran
també la fragilitat.**

de força contra la UE o algun dels seus estats membres.
Això constituiria un obstacle per desenvolupar una co-
operació continent-continente i amb una agenda trans-
formadora.

Afrooptimisme i afrorealisme

L'Àfrica ha guanyat centralitat. A ningú se li ocorre ja
qualificar-la de continent oblidat. De fet, és exactament
a l'inrevés. L'Àfrica genera moltíssim interès, potser
més del que el continent pot assimilar. Sobretot, quan
aquest interès va acompanyat d'ambicions geopolíti-
ques que, plantejades en un context de rivalitat global o
regional, situen aquest territori com un espai preferent
de competició. En tot cas, els temps de l'afropessimis-
me ja han passat i, en la dècada que ara comença, la dis-
cussió sobre l'Àfrica oscil·larà entre els afrooptimistes,
que descriuran el continent com un pulmó de vitalitat
i generador d'oportunitats, i els afrorealistes, que reco-
neixeran aquests desenvolupaments positius però n'as-
senyalaran també la fragilitat o aportaran contrapunts
menys prometedors, com ara la magnitud de les crisis
humanitàries o la vulnerabilitat climàtica.

Així serà quan parlem de desenvolupament i creixe-
ment econòmic. L'1 de juliol de 2020 començaran a es-
tar operatius els mecanismes del Tractat Continental
Africà de Lliure Comerç que formalment va entrar en
vigor el 2019. La creació d'aquesta àrea de lliure co-
merç, una vegada hagi estat ratificada per tots els estats
que la van acordar, serà la més gran del món en nombre
de països i hi ha estimacions que apunten que, com a
resultat, el comerç intraafricà es pot incrementar en un
50%. A més, al continent africà es troben algunes de les
economies que creixen més ràpidament. És el cas, per

exemple d'Etiòpia, amb estimacions que arribarien a superar el 9%. Però també els de Ruanda, el Senegal, Ghana, Tanzània o la Costa d'Ivori, totes elles economies amb creixements superiors al 6%. Malgrat aquestes xifres, el punt feble és que el creixement va acompanyat de nivells de desigualtat cada cop més elevats i de majors reptes mediambientals i urbanístics. A més, la principal potència econòmica i demogràfica del continent, Nigèria, no aconsegueix superar la barrera del 3% de creixement anual des del 2014 i no hi ha perspectives de millora a curt termini. I la segona economia, Sud-àfrica, té nivells de creixement encara més anèmics.

Europa ja no gaudeix de la posició dominant que tenia fa vint anys: Rússia ha reemergit com a potència a la Mediterrània, i la Xina ho fa de manera més gradual però amb pas segur.

Les visions optimistes també s'han traslladat a l'àmbit polític. Els vents de canvi al Sudan, després de la destitució d'Omar al-Bashir, o el lideratge del primer ministre d'Etiòpia, Abiy Ahmed, guardonat amb el Premi Nobel de la Pau, han despertat expectatives. També ha generat interès el dinamisme de les mobilitzacions socials i polítiques —a les quals de vegades s'ha anomenat *primaveres africanes*— o el fet que, tot i els nombrosos problemes, els canvis de lideratge en països com Nigèria o la República Democràtica de Congo s'hagin fet sense intervenir-hi la violència. El contrapunt a aquesta narrativa rau en la fragilitat de les transicions en curs —començant per la del Sudan—; en el fet que els canvis de lideratge (com a Zimbàbue després de la destitució de Mugabe) no impliquen necessàriament un canvi de sistema; en els dictadors o en estirps com els Obiang o els Bongo, que segueixen aferrant-se al poder; o que fins i tot Etiòpia —que és presentada com a model d'èxit i font d'esperança— ha de fer front a fortes tensions internes amb els Oromo i a corrents de fons de malestar social.

El regionalisme a l'Àfrica també sembla gaudir de millor salut que a la resta de món. La Unió Africana se sent reforçada i reclama més protagonisme tot i que com a organització encara no sigui autosuficient i segueixi dependent, en gran manera, del suport que rep d'actors no africans com ara la Unió Europea. Encara més exagerada és la dependència internacional del G5 al Sahel. En tot cas, la voluntat d'articular relacions amb el conjunt del continent africà ha despertat els apetits de molts actors globals de celebrar cimera i, fins i tot, competir entre si. La primera cimera russoafricana d'octubre del 2019, que es va sumar a les que ja havien organitzat la Xina, la UE, Turquia o l'Índia, va consolidar aquesta tendència. En aquesta mateixa lògica de competició i espais d'influència, el 2020 caldrà estar molt atents a les dinàmiques geopolítiques al mar Roig, l'espai que connecta l'Àfrica amb el complex de seguretat de l'Ori-

ent Mitjà, i a través del qual els països del Golf també busquen fer-se un lloc en aquesta competició.

Mediterrani: cooperació i conflicte

Mentre que l'Àfrica ha transitat del pessimisme a l'optimisme, la Mediterrània ha recorregut el camí invers. El 2020 es commemorarà el 25è aniversari del llançament del Partenariat Euromediterrani, també conegut com a *Procés de Barcelona*, per ser en aquesta ciutat on va tenir lloc la reunió fundacional. La Mediterrània representarà un repte col·lectiu però especialment per a la UE: no només per proximitat, sinó per l'acostament que pugui dur a terme una Unió Europea que ha renovat el seu lideratge. Des d'altres punts del planeta serà difícil atribuir a la UE una capacitat transformadora o estabilitzadora si no és capaç d'aconseguir resultats en el seu entorn més proper.

Tot i les bones intencions i l'esperit original, durant aquests anys no s'ha pogut construir ni un espai d'estabilitat, ni una dinàmica de prosperitat compartida, ni s'han intensificat suficientment els contactes entre les societats d'ambdues ribes. El que sí que ha passat és que s'ha ampliat l'agenda: medi ambient, joventut, ocupació i refugiats tenen avui un paper destacat. A més, Europa ja no gaudeix de la posició dominant que tenia fa vint anys: Rússia ha reemergit com a potència a la Mediterrània, i la Xina ho fa de manera més gradual però amb pas segur.

L'any 2020, parlar de la *Mediterrània* continuarà essent sinònim d'immigració i refugiats. Comparat amb el 1995, avui dia encara és més visible la imatge de la Mediterrània com una enorme frontera, sovint infranquejable. El temor de les societats i els governs europeus a una arribada massiva de refugiats o immigrants serà utilitzat pels governs del sud i aconseguir així contrapartides o la compra dels seus silencis. I al nord, coexistiran els discursos de la por amb les iniciatives que, des de la societat civil, intenten *desfronteritzar* aquest espai i proposen polítiques i discursos més amables. De tots els temes que hi ha sobre la taula, la manera en què s'abordi l'agenda migratòria és la que marcarà el to del conjunt de relacions.

La zona mediterrània és escenari de diversos conflictes. El 2020 la violència no desapareixerà ni a Síria ni a Líbia i, en qualsevol moment, la temperatura pot augmentar a Palestina o al Líban. Una de les notícies del 2019 va ser l'abatiment d'Abu Bakr al-Baghdadi, però el 2020 podrem comprovar com l'amenaça de l'autoproclamat Estat Islàmic no ha desaparegut, sinó que s'ha transformat. El tema dels retornats, especialment europeus i magrebins, també escalarà posicions en l'agenda de seguretat i de política exterior.

Davant d'aquest panorama, el repte serà desenvolupar una agenda mediterrània en positiu. Cal posar en valor la normalitat que ha caracteritzat el cicle electoral a Tunísia o el caràcter pacífic de les persistents mobilitzacions a Algèria. Però també cal incloure temes de fons com l'empoderament de la dona, el desenvolupament de les energies renovables, la creixent hibridació cultural, la mobilització mediambiental o la voluntat de recuperar el terreny perdut en l'agenda de la digitalització. A més, els reflexos de cooperació segueixen activats i hi ha instruments disponibles, començant per la Unió per la Mediterrània, però també tota la xarxa d'iniciatives que desenvolupen les ciutats, les organitzacions de la societat civil o els sectors econòmics. 2020 no serà l'any en què culminen les esperances transformadores que van emergir vint-i-cinc anys enrere però tampoc ha de ser l'any en què s'enterrin definitivament.

La Mediterrània encapsula bona part dels temes que marcaran el 2020. Les tres tendències que anunciàvem al principi —*desigualtat, desincronització i desorientació*— es manifesten amb especial intensitat en aquesta regió. Diversos països de la zona han estat escenari de protestes i, per tant, caldrà estar pendents de les respostes i dels processos d'aprenentatge. La Mediterrània continuarà sent un dels espais més vulnerables al canvi climàtic i a altres formes de degradació mediambiental; serà l'escenari on constatar la intensitat de les alteracions en l'equilibri global del poder i també la disrupció tecnològica. Així mateix, la idea de cooperació mediterrània pròpiament dita ens trasllada a la discussió sobre la delicada salut del multilateralisme, i si l'Europa geopolítica vol ser més que un lema haurà de demostrar-ho amb fets a la seva frontera sud.

Calendari CIDOB 2020	
1 de gener	Renovació del Consell de Seguretat de les Nacions Unides. El Vietnam, el Níger, Tunísia, Saint Vincent i les Grenadines i Estònia formaran part del Consell de Seguretat de l'ONU com a membres no permanents en substitució de Costa d'Ivori, Guinea Equatorial, Kuwait, el Perú i Polònia, que acaben mandat.
11 de gener	Eleccions presidencials i legislatives a Taiwan. La tensió creixent entre el Govern de Taipei i el de Beijing aquests últims quatre anys marca un cicle electoral en què els taiwanesos hauran de triar entre diverses propostes que pugnen per un major acostament a Beijing o a Washington. Les protestes dels últims mesos a Hong Kong han propulsat la candidatura pro-Washington de l'actual presidenta Tsai Ing-wen.
12 de gener	10 anys del terratrèmol d'Haití. Hi van morir més de 300.000 persones, hi va haver més de 350.000 ferits, més d'1,5 milions de persones van perdre la seva llar, i l'economia del país va quedar absolutament enfonsada. Haití, encara avui, segueix recuperant-se dels efectes d'un dels pitjors desastres naturals de la història moderna.
22-25 de gener	Fòrum de Davos. Cita anual que reuneix els principals líders polítics, alts executius de les companyies més importants del món, líders d'organitzacions internacionals i ONG, així com personalitats culturals i socials destacades.
26 de gener	25è aniversari de la Guerra del Cenepa (Equador-Perú). La intervenció decidida de l'Argentina, Xile, el Brasil i els Estats Units va posar fi a un enfrontament que hagués pogut derivar en un conflicte armat a major escala entre l'Equador i el Perú. Va suposar l'inici d'un nou marc de relació entre els dos països.
26 de gener	Eleccions parlamentàries al Perú. La crisi política oberta entre el Govern i el Congrés a compte d'una reforma constitucional va posar el país al caire d'una crisi més gran encara al 2019. La convocatòria anticipada d'eleccions, promoguda pel president Vizcarra, pretén rebaixar la tensió social i política a tot el país.
31 de gener	Sortida del Regne Unit de la Unió Europea. La crisi política oberta al Regne Unit per la gestió del Brexit ha portat a un ajornament del calendari previst inicialment fins a finals del mes de gener.
4-11 de febrer	75è aniversari de la Conferència de Ialta. La reunió dels líders de l'URSS, els Estats Units i el Regne Unit va marcar el curs final de la Segona Guerra Mundial i les primeres decisions del període de postguerra, com ara la partició d'Alemanya o la creació de les Nacions Unides. La seva celebració es considera el prelude de l'inici de la Guerra Freda.
5-6 de febrer	Procés de Varsòvia sobre Assumptes Humanitaris i Refugiats. Els Estats Units, Polònia i el Brasil són els promotors d'aquesta iniciativa que reuneix més de quaranta nacions i múltiples organitzacions internacionals. Aquesta sisena edició se centrarà a compartir les millors pràctiques i lliçons apreses sobre l'educació i la protecció d'infants i joves arran de les respostes humanitàries a les crisis a l'Orient Mitjà.
9 de febrer	Eleccions legislatives i locals al Camerun. Aquestes eleccions vindran marcades pel clima d'inestabilitat política i social del país i per l'augment de la inseguretat i els enfrontaments armats a la seva regió anglofona. El principal partit de l'oposició ha anunciat la seva intenció de no participar en aquest procés electoral, tot denunciant la pèrdua de drets civils.
14-16 de febrer	Conferència de Seguretat de Munic #MSC20. Amb caràcter anual, és el major fòrum independent sobre polítiques de seguretat internacional que reuneix figures d'alt nivell de més de setanta països.
16 de febrer	Eleccions legislatives a la República de Guinea. Les creixents tensions polítiques i socials al país en els últims anys, amb múltiples denúncies de violacions dels drets humans, condicionen la celebració d'aquestes eleccions a les quals, segons marca la Constitució guineana, el president Alpha Condé no s'hi pot presentar per a un tercer mandat sense celebrar abans un referèndum que li permeti optar a una nova reelecció.
8-13 de febrer	10è Fòrum Urbà Mundial a Abu Dhabi (WUF10). Organitzat i convocat per ONU-Hàbitat, és la reunió internacional més important en matèria d'urbanització i assentaments humans. En aquesta edició el debat estarà centrat al voltant del lema «Ciutats d'oportunitats: connectant cultura i innovació».
21 de febrer	Eleccions legislatives a l'Iran. Seran un bon termòmetre de la popularitat del president Hassan Rohani i els seus aliats. Les tensions i les disputes amb els Estats Units, la fragilitat de l'Acord Nuclear del 2015, una profunda crisi econòmica i la creixent tensió social interna poden mobilitzar l'electorat més conservador i nacionalista.
2 de març	Obertura d'arxius secrets del Pontificat de Pius XII. El papa Francesc va anunciar que es farien públics tots els documents del pontificat de Pius XII, que va liderar l'Església catòlica entre el 2 de març de 1939 i el 9 d'octubre de 1958. El seu papat segueix sent objecte de discussions i polèmiques, especialment pel seu paper durant la Segona Guerra Mundial.
11 de març	30è aniversari de la tornada de la democràcia a Xile. Es compleixen trenta anys de la presa de possessió de Patricio Aylwin com a president de Xile, arran de la convocatòria de les primeres eleccions democràtiques al país després dels disset anys de dictadura d'Augusto Pinochet.
15 i 22 de març	Eleccions municipals a França. Aquestes eleccions mesuraran la capacitat del partit del president Macron, La República en Marxa, de tenir presència territorial, per primera vegada, a les principals ciutats del país. També serviran per confirmar la puixança de la ultradretana Agrupació Nacional, que lidera Marine Le Pen. París serà la principal plaça en joc en aquestes eleccions locals, en les quals l'actual alcaldessa, la socialista Anne Hidalgo, parteix com a favorita per revalidar el càrrec.
20 de març	Quart aniversari de l'acord migratori Turquia - Unió Europea. Quatre anys després de la seva implementació, l'acord ha reduït ostensiblement el volum de la ruta migratòria Turquia-Grècia. Bon moment per discutir els efectes de les polítiques d'externalització de fronteres a escala global amb una mirada especial a la Mediterrània.
30-31 de març	Cimera Global d'Intel·ligència Artificial a Riad. L'Aràbia Saudita organitzarà la primera edició d'aquest fòrum internacional per avançar en el desenvolupament de la intel·ligència artificial i les tecnologies relacionades. El Govern saudita ambiciona esdevenir un líder mundial en aquest sector.
12 d'abril	Eleccions a Macedònia del Nord. El bloqueig de les negociacions per a l'adhesió del país a la Unió Europea per part de França ha forçat la celebració anticipada d'eleccions pocs mesos després de l'històric acord assolit entre el Govern macedoni i el grec. Aquestes eleccions coincidiran amb la incorporació de Macedònia del Nord a l'OTAN.
15 d'abril	Eleccions legislatives a Corea de Sud. El Partit Demòcrata, que dirigeix l'actual president de Corea del Sud, Moon Jae-in, podria no tenir garantida una victòria a les eleccions legislatives per les contínues crisis polítiques al seu govern davant els escàndols de corrupció que s'estan denunciant. L'inestable context internacional, marcat per una desacceleració econòmica global, i la incertesa generada per la guerra comercial entre els EUA i la Xina, tampoc l'afavoreixen.

15-16 d'abril	World Humanitarian Forum. Organitzat a Londres, reuneix destacats líders i les agències de desenvolupament internacional i ajut global, així com representants polítics i empresarials. Aquesta edició estarà dedicada als nous models de finançament, als refugiats i al canvi climàtic.
20 d'abril	Eleccions regionals a l'Iraq. A l'Iraq no se celebren aquest tipus d'eleccions des del 2013. Les protestes generalitzades que se succeeixen al país des de fa mesos dificulten, aquest cop, la seva possible celebració, especialment després de la dimissió de l'ex-primer ministre Adel Abdul Mahdi el mes de novembre. En aquest sentit, no es descarta una convocatòria anticipada d'eleccions legislatives.
21 d'abril	60è aniversari de la fundació de Brasília. Patrimoni de la Humanitat des del 1987, la capital del Brasil és una ciutat utòpica construïda en ple desert, seu del Congrés i del Senat, amb més d'un 10% dels seus habitants que treballen per a alguna administració pública. Aquest aniversari coincideix, a més, amb els plans del Govern egipci d'inaugurar la seva pròpia capital administrativa i amb l'acceleració dels plans del Govern indonesi per també traslladar la capital del país a l'illa de Borneo.
3 de març	Superdimarts preelectoral als Estats Units. Aquest dia es trien la major part de delegats que posteriorment decidiran qui són els candidats demòcrata i republicà que s'enfrontaran a les eleccions del 3 de novembre. La cursa per escollir el candidat o la candidata demòcrata generarà un interès especial.
5 de març	50è aniversari de l'entrada en vigor del Tractat de No-Proliferació d'Armes Nuclears. El Tractat, signat el 1968 i que va entrar en funcionament dos anys després, restringeix la possessió d'armes nuclears i intenta aturar-ne la proliferació. No obstant això, és un any on caldrà estar pendents de si l'Iran es retira del compromís i de les negociacions entre els Estats Units i Corea del Nord.
Març-abril	Eleccions legislatives i locals a Sèrbia. La negativa del president Vucic a modificar la llei electoral ha portat l'oposició a anunciar el boicot a les eleccions legislatives i locals previstes per a la primavera del 2020.
Abril	Eleccions parlamentàries a Kuwait. Nombrosos casos de corrupció han marcat l'actualitat política del país durant els últims mesos, forçant la renúncia de ministres i la dissolució del Govern.
7 de maig	Eleccions locals al Regne Unit. Bon moment per mesurar el grau de suport dels principals partits polítics després de la sortida del Regne Unit de la Unió Europea. Londres es convertirà en el principal camp de batalla polític, en el qual l'actual alcalde, Sadiq Khan, es presentarà a la reelecció.
8 de maig	75è aniversari de la capitulació d'Alemanya a la Segona Guerra Mundial. També conegut com el <i>Dia de la Victòria</i> , va suposar la rendició de l'Alemanya nazi davant els aliats.
20 de maig	Eleccions presidencials i legislatives a Burundi. El president Nkurunziza optarà a un tercer mandat després d'un controvertit canvi constitucional denunciat per grups opositors i organismes internacionals. L'escalada de repressió dels últims mesos i les protestes generalitzades a tot el país dificultaran la celebració normal d'unes eleccions que no compten amb l'aval de bona part de la comunitat internacional.
2-6 de juny	Conferència de les Nacions Unides sobre l'Oceà. Portugal acollirà una nova edició d'aquest fòrum en què es treballa per assolir les metes de l'ODS 14, centrat en la conservació i la sostenibilitat dels oceans. El canvi climàtic i la contaminació ambiental són dos dels principals factors que estan afectant la salut dels mars i els oceans de tot el planeta i, especialment, més del 60% de les espècies animals i vegetals del món que viuen en aquests hàbitats.
10-12 de juny	46a Cimera del G7. Els Estats Units acolliran una nova edició del G7 on es debatran i buscaran acords sobre alguns dels problemes mundials més urgents.
Primer semestre	Eleccions legislatives a Egipte. El president al-Sisi buscarà garantir que la nova càmera estigui dominada per un bloc més lleial als seus interessos. Els comicis se celebraran en un context d'inestabilitat interna, després de l'onada de protestes registrada al país durant el segon semestre del 2019. D'altra banda, el 2020 coincidirà amb la inauguració de la nova capital administrativa que s'ha construït a l'est del Caire.
Primer semestre	Eleccions presidencials a Polònia. La majoria absoluta del PiS, obtinguda en les passades eleccions legislatives del mes d'octubre, fa presagiar una victòria del partit de Jaroslaw Kaczynski a les presidencials, cosa que permetria aprofundir en l'agenda conservadora aplicada durant els últims anys al país, amb una forta contestació social i xocs constants amb la Comissió Europea.
17 de juliol	Llançament de la Mars 2020 Rover Mission. La NASA inicia una de les seves missions més ambicioses dels últims anys. S'espera que el vehicle tot terreny que transporta la Mars 2020 aterri a Mart el 18 de febrer de 2021, amb l'objectiu de trobar senyals de vida microbiana, signatures biològiques passades i d'analitzar el clima i la geologia del planeta, recol·lectant mostres per a un futur retorn a la Terra.
24 de juliol - 4 d'agost	Jocs Olímpics de Tòquio 2020. El Japó acull la XXXII edició del principal esdeveniment esportiu mundial que es duu a terme cada quatre anys; una bona oportunitat per al país amfitrió de dinamitzar una economia estancada durant els últims anys.
2 d'agost	30è aniversari de la Guerra del Golf. Commemoració de la intervenció internacional, liderada pels Estats Units amb el suport de trenta-quatre països i autoritzada per les Nacions Unides, com a resposta a la invasió de Kuwait per la República de l'Iraq, liderada per Saddam Hussein.
6 i 9 d'agost	75è aniversari del llançament de la primera bomba atòmica. L'atac va provocar la mort directa de més de 150.000 persones per l'explosió nuclear sobre les ciutats d'Hiroshima i Nagasaki.
2 de setembre	75è aniversari de la rendició del Japó. Final de la Segona Guerra Mundial. La Conferència de Potsdam, celebrada poques setmanes abans, entre el 17 de juliol i el 2 d'agost, va marcar les condicions de la rendició del Govern japonès, accelerada després d'Hiroshima i Nagasaki.
17-30 setembre	75 sessió de l'Assemblea General de les Nacions Unides. Una cita anual que reuneix tots els líders mundials per avaluar l'estat actual de les seves polítiques nacionals i la seva visió de món.
21 de setembre	Reunió de caps d'estat i de govern a Nova York per commemorar el 75è aniversari de l'ONU, amb el lema «El futur que volem, les Nacions Unides que necessitem: reafirmació del nostre compromís col·lectiu amb el multilateralisme».
23 de setembre	Diàleg d'Alt Nivell a l'ONU sobre finançament per al desenvolupament. Té el propòsit d'atreure i dirigir les inversions públiques i privades de tot el món per a la implementació d'accions i programes alineats amb la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible.

26 de setembre	Global Goal Live 2020. A l'estil de l'històric <i>Live Aid</i> del 1985, s'ha anunciat la celebració d'un gran concert benèfic mundial que tindrà lloc, de manera simultània, a les principals ciutats del món. El seu objectiu és recaptar fons per ajudar a acabar amb la pobresa extrema i afrontar el canvi climàtic. Ja s'ha anunciat la participació dels principals grups i cantants de renom mundial.
4 d'octubre	Eleccions locals i regionals al Brasil. Bon moment per calibrar el grau de suport que té el partit de Jair Bolsonaro, els seus aliats i les seves polítiques públiques en algunes de les principals ciutats i regions del país, en un context, a més, altament volàtil després de la sortida de la presidència de Lula.
20 d'octubre	World Expo Dubai. Serà la primera vegada que un esdeveniment d'aquestes característiques se celebri en un país àrab. Els organitzadors han comunicat que Israel hi participarà. Es considera que l'ocasió podria ser també un bon moment per intentar rebaixar la tensió entre els països del Golf.
24 d'octubre	75è aniversari de l'entrada en vigor de la Carta de les Nacions Unides. El text fundacional es va signar a San Francisco el 1945. L'any 2020 serà un moment adequat per fer un balanç d'aquests setanta-cinc anys de les Nacions Unides, però també sobre l'estat del multilateralisme.
25-27 d'octubre	Cimera Mundial de la Salut. Organitzada per Alemanya, reuneix els principals responsables i líders de la presa de decisions en l'àmbit de la salut, ja sigui del sector públic o privat.
Octubre	Eleccions presidencials i parlamentàries a Tanzània. La creixent tensió política i social al país, marcada per la vulneració de drets bàsics i la persecució d'un sector de l'oposició per part del partit al Govern, influirà en les eleccions previstes per al mes d'octubre.
1 de novembre	Eleccions parlamentàries a l'Azerbaidjan. La política al país ha estat marcada des del 1993 per les presidències dels Aliyev, pare i fill. En les passades eleccions del 2015 l'oposició va decidir no participar en el procés davant la falta de garanties electorals.
3 de novembre	Eleccions presidencials als Estats Units. Són les eleccions més importants de tot 2020. Trump aspira a la reelecció i el perfil dels candidats demòcrates augura una campanya polaritzada. El calendari electoral condicionarà les decisions de Washington en política exterior.
9-19 de novembre	COP26 a Glasgow. El Regne Unit acollirà una nova edició de la major cimera mundial sobre canvi climàtic. Els governs participants hauran de revisar les seves promeses de reducció d'emissions de carboni acordades a la Cimera de París del 2015.
21-22 de novembre	15a Cimera del G20. L'Àrabia Saudita acollirà la quinzena edició d'aquest fòrum internacional sota el lema «Aprofitant les oportunitats del segle XXI per a tots». S'ha anunciat la participació de Jordània, Singapur, Espanya i Suïssa com a convidats a l'esdeveniment.
27-28 de novembre	25è aniversari del Procés de Barcelona. El 1995 es va llançar un marc de diàleg i cooperació entre països europeus i els seus socis de l'est i el sud de la Mediterrània. El 2020 pot ser un moment idoni per impulsar aquestes relacions o per pensar col·lectivament per què no s'han aconseguit els objectius marcats fa un quart de segle.
Novembre	27a Cimera Iberoamericana. Andorra acollirà una nova edició del principal fòrum iberoamericà que reuneix els caps d'estat i de govern de vint-i-dos països. Aquesta edició té com a lema «Innovació per al desenvolupament sostenible – Objectiu 2030».
Novembre	Eleccions parlamentàries i referèndum constitucional a Burkina Faso. El país es troba sumit en una fase de creixent inestabilitat política i social per l'augment dels atacs terroristes al país i la consegüent crisi humanitària causada pel desplaçament forçat de civils. S'espera l'aprovació d'una reforma constitucional que aprofundeixi en la millora de les institucions més importants del país.
Novembre	Eleccions parlamentàries a Myanmar. Si les eleccions del 2015 van ser determinants respecte a la transferència de poder, les eleccions del 2020 han de decidir si s'aprofundeix en la democratització i s'aposta per una governança més inclusiva, especialment amb les minories ètniques, o bé si es retrocedeix a un període de forta inestabilitat interètnica i social.
6 de desembre	Eleccions legislatives a Veneçuela. Maduro ha promès eleccions legislatives. La comunitat internacional pressionarà per a que siguin lliures i legítimes. L'oposició, amb el suport del Grup de Lima, seguirà exigint eleccions presidencials.
10 de desembre	Premi Nobel de la Pau. El més controvertit dels premis Nobel es lliura el Dia dels Drets Humans, aniversari també de la mort d'Alfred Nobel.
Pendent	Cimera Mundial sobre Governança Tecnològica. Barcelona acollirà la primera edició d'aquesta cimera sobre els grans reptes a l'entorn de la transformació tecnològica, que pretén avaluar l'impacte de la revolució que aquesta suposa en la societat i l'economia.